

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА

Орган Українського Національно-Демократичного Об'єднання.

Ціна 20 гр.

Адреса редакції в адміністрації
ЛУЦЬК на Волині, Алеї Б. Хроброго, 18.

Передплата: в краї: на 1 місяць 1 зол., на чверть року 3 зол., на рік 10 зол.; за кордоном: на 1 місяць 1 зол., на чверть року 3 зол., на рік 10 зол.; за границею: на рік 2 америк. долари або їх вартість в місній валюті. Рукописів не звертається. — Оголосення після умови. Повідомлення про втрачені листи не приймається.

Нудна тема

Нудну тему підказав нам луцький санаційний „Пшегльонд Волинський“. Справді, що може бути нудніше, як полеміка українця з польським санатором від найкрайнішого комуніста і до найкрайнішого ендека. Адже всі вони — і ті крайності і середина — нічим не різняються у своїх поглядах на українську справу на землях під Польщею. Різниця між ними лиш та, що одні одверто виносять нам присуд, а другі — роблять це зпідтишка. Тому то, зачпаючи їхні голоси про нас українців, зовсім не думавмо з ними полемізувати ні тим більше в чому-небудь переконувати. Це було би просто переливанням з пустого в порожнє.

Ходить нам про наших, про українців у тій нудній темі. Про тих наших, що їх має на увазі „Пшегльонд Волинський“, говорючи „ми“. Про тих, які за сьогоднішнім днем не бачуть завтрашнього. Про тих, що їм здається, що перехитрили санаторів. Про тих, що навіть не знають, що їх іменем хтось торгує. Для них ми зробили довгі виписки з „Пшегльонду Вол.“ в попередньому числі, для них порушуємо і оцю „нудну“ тему.

Все ще про свято „Просвіти“ в Луцьку. Воно дає багато тем для польської преси всіх відтінків і після нього якраз луцькі санатори бундючно пишуть — „ми“: „ми“ мусимо одмежуватися від згангренованої Галичини; „ми“ маємо просьбу, щоби гості, репрезентанти антипольської демагогії з Галичини приїзджали до „нас“ як найрідше; і так — „ми“, „ми“, „ми“... По правді кажучи, то оті „ми“ можуть хіби мати претенсії до тих гостей, що з Конгресівки і з Королівства і зі справжньої Малопольщі сараною обсіли не свої землі; повно їх не тільки в державних урядах, в самоврядуванні, в школах, але й при самій такій землі. І ми, 80 відсотків нас на Волині, одне тільки бажання маємо, — щоб тих гостей в нас (такі справді в нас) було як найменше.

Нам тільки дивно: невже ті, що дали „Пшегльондові Вол.“ право писати „ми“, не бачуть різниці в прийманню на Волині гостей поляків і українців? Коли вони цього не бачуть, а санатори не червоніючи підсувають нам мірку, якою ніколи не дозволяли

себе міряти, то хай-же знають, що нас 80 відсотків вислухуємо санаторські науки вже після того, коли цілий світ гомонів про самовизначення народів; після того, як сам „Пшегльонд Вол.“ писав було: „Дозріває нарешті розуміння, що ми тут пануємо силою зброї, адміністративною владою...“ (Ч. 47). І нам соромно, що в їхньому „ми“ нашлись наші, і соромно за поляків, що, знаючи вартість тих наших, включають їх у своє „ми“.

А нашим гостям з Галичини ми раді. З тієїж української землі українці й до українців приїзджують. Приїзджують допомогти „меншому братові“ і то навіть у такій формі, що самі поляки стверджують, що виступи наших гостей були помірковані.

Дійсно, як болюче було чути слова нашого шановного Голови Т-ва „Просвіта“ у Львові сен. Галушинського: 40 нас мільонів, тисяча літ історії за нами, і 10-ліття культурно-освітнього Т-ва. Не додав ще тільки, що деякі наші „Просвіти“ ще щойно в невідомому „колись“ святкуватимуть 10-ліття свого відродження. Може би „Пшегльонд Вол.“ не закидав нам тоді забудьковатости. А то він нагадує нам, що тож 10-ліття „Просвіти“ в Луцьку сходиться майже по календарю з 10-літтям польської влади на Волині!

Гай, гай! Як пригадаємо собі час 10-літтому, то ми вже скільки крові своєї-ж виточили у братовбивчій війні. (Не проминули безслідно давні-давні московсько-польські торги за наші землі і суцільське братнє господарювання на них). І тому 10-літ творилась лиш Польща по закону Божому, на тих землях, де поляки живуть; і ще не було тоді в Польщі тієї збройної сили, що в голубих мундурах замість з більшовизмом розправлялись, наші землі „визволяла“.

Тому 10-літ, як у своїй українській державі повстала луцька „Просвіта“. Тому 10-літ, як у нас засновувався край густою сіткою українських народніх шкіл. Тому 10-літ — якіж ми були багаті! Уряди, школа, церква, державні добра і найважливіше — своє природне громадянство. І де це все ділось? Як же це все призабулось? І які б ми були вдячні,

НЕ РИДАЙ і ДОБУВАЙ

Наші за морем і „Рідна Школа“.

До Америки виїхав представник „Рідної Школи“, щоби там представити нашим людям стан нашого приватного шкільництва і заохотити їх до підтримки „Рідної Школи“. Через наші внутрішні чвари, які долітали і туди за море, в минулому році трошки підупала жертвенність наших в Америці на свою школу в краї. Дійсний стан справи наново розпалив у них любов до своєї рідної, покривдженого краю і пригадав святий обов'язок перед ним. І знов з тяжко запрацьованого гроша пливають від наших з Америки щедрі датки на „Рідну Школу“. Ось кілька вісток: На вічах в Пітсбургу зібрано 54.65 доларів, в Карнегі 63.40 дол., в Ватлер—91.20, у Вілінг—100, в Ембрідж—136.50, а в Мік Кіо Рокс

зібрано 210 доларів. — Це правда! що на чужині людина більше відчуває цінність страченого, цінність рідної справи. Але, чи це не повинно і нас учити не словом а ділом кувати свою крашу долю?

В 10-ліття гімназії в Дрогобичу.

Дня 1-го грудня святкувала українська гімназія „Рідної Школи“ в Дрогобичу своє 10-ліття і в той день святкувала та гімназія докінчення свого власного будинку. Не хатки деревляної, з тісними кімнатками, а величавого двоповерхового будинку, яким справді похвалитися можна. Про величину будинку свідчить 25 великих вікон одного поверху з фронту — Коли люде дорожать громадською справою і дружно працюють для неї, то й наслідки гідні виходять.

Жертеви політичних в'язнів.

Важке матеріальне положення „Рідної Школи“ побільшили недавні листопадові події. В українських школах „Рідної Школи“ у Львові повивалювані вікна, понищена обстановка. Чителі вчать у голові й холді, без платні уже другий місяць. Перед „Рідною Школою“ тріває далі непевне завтра.

На заклик Голови і Управи відгукнулися поодинокі особи й Товариства з датками, щоби зліквідувати фінансову кризу „Рідної Школи“. В ланцюгу наслідних жертев є дві, що певне зворушать совість навіть найпереміненіших благородних громадян і громади. Дня 13 листопада ц. р. переслали на рятуюнок „Рідної Школи“ українські політичні в'язні з Бригідок у Львові квоту 20 зол., а українські політичні в'язні з Карного Заведення в Дрогобичу квоту 16 зол.

Цей високо ідейний почин наших політичних в'язнів певно зворушить громадянською совістю тих українських громадян і установ, що досі байдуже відносилися до „Рідної Школи“. Нехайже не буде ні одної української одиниці, ні одної української установи, яка не прислаб надзвичайної жертеви на рятуюнок „Рідної Школи“. Зробіть це негайно, щоби Ваша совість була чиста, що сповнили свій обов'язок. Ви всі, що користуєтеся золотою свободою, йдіть за гарним прикладом тих, що томляться в сірих тюремних мурах. Бо вони найкраще зрозуміли ту святу правду, що в рідній школі наша будучність!

Любов границь не знає

В часі збірки на добродійну ціль одна бідна вдова в Америці для свого останнього долара. Люде, знаючи її вбогість, питали її, чи не буде та жертва для неї за велика. На це вона усміхнулася і сказала: „Любов границь не знає“.

Зневаження посла Хруцького в соймі

В бюджетовій комісії сойму ішла 27-го ц. р. дискусія над бюджетом міністерства внутр. справ. Від Українського Клубу промовив пос. Целевич, який піддав діяльністю того міністерства гострій критиці, а зокрема зробив натиск на листопадові події в Галичині, за які відповідалість падає на це міністерство. Підчас цієї промови прийшло до виміни фраз між послом Хруцьким і послом з „одинки“ Полякевичем Обурений за влучні а неприємні слова, пос. Полякевич після засідання вдарив посла Хруцького

го двічі в лице. Є це нечуванний спосіб полагоджування поразунків, які виплили не з особистих причин. Є це лиш зайвий аразок трактування нас тими, що проповідують „спульжизну“. Во зневага посла Хруцького не є його особистою зневагою. Його зневажено на посгі народного представника, і весь український народ співчуває послові Хруцькому з приводу тої правкої пригоди. На цьому місці і наша Редакція приєднується до того співчуття.

Листопадове свято в Галичині.

Як ми вже писали — день 1-го листопада обходять українці в Галичині, як урочисте народнє свято з приводу об'яття по розпалі Австрії пам'ятливий „Пшегльонд Вол.“ пригадав нам хоч що-небудь з того. Де це все ділось?

стрі владі в українській Галичині. Свята 1-го листопада відбуваються дуже врочисто по всіх містах і селах. Коли де влада робить перешкоди, то там обмежують її до паханя і походів на могили воєнних борців за волю.

Читайте
„Українську Громаду“

ки Банку Рольного, коли йде про українське хліборобство. В бюджетовій комісії з поміж кількох послів, яким доручено реферати господарських справ, промовляв в листопаді посол Сергій Хруцький на тему надмірно високого державного бюджету зложеного з великою шкодою для народного госпо-

дарства.

З того коротенького огляду за один тільки місяць листопад бачимо, хто ніктується долею українського села і дбає про найбільш живучі його справи, не вважаючи на всі труднощі боротьби при єдиному фронті всіх наших противників!

Що діється в світі

Криваве свято 10-ліття в Югославії.

Минулого листопада майже у всіх державах Європи відбувся свято 10-ліття чи то закінчення жалючої війни (у Франції), чи то свого державного існування (у Польщі, Чехії, Литві, Латвії то що), чи то прилучення до держави нових земель і т. ч. державного існування у збільшеному розмірі (у Румунії, Югославії). Тільки ті держави, що підчас світової завірухи були неутральні, або зійшли з війни розторощеними, не мали чого святкувати. Але й там, де ті свята відбулися, не всюди вони пройшли дійсно по святочному. В деяких державах одбулися протидержавні маніфестації і навіть поплалася на улиці кров. Чому так? А тому, що не всі громадяне мають чого радіти з того, що—наприкл.—відродилася чи повстала держава, до якої їх силоміць прилучено. Ми вже знаємо, як пройшло 10-ліття в Польщі: львівські події не швидко зітруться з нашої пам'яті. А отже такі самі відомості прийшли з Югославії.

Югославією стала називагись Сероія після того, як до неї прилучено Хорватію й Славонію. Хор-

вати—нарід дуже близький до сербів; він хотів бути прилученим до Сербії, але при умові, коли йому будуть забезпечені всі права—на засади: „рівний з рівним, вільний з вільним“. Сербі не дотримали обіцянок, почали дуже боляче об'єднувати зі собою хорватів, вбили навіть вождя хорватів Радіча—і через те серед хорватів дуже поширився рух за відділення від Сербії. Це й виявилось особливо під час святкування 10-ліття об'єднання всіх „сербських“ земель в одну югославянську державу. Ось як „одсвяткували“ хорвати це об'єднання: В Загребі (столиця Хорватії) державні прапори були лише на державних будинках. В середині міста зібрались великі юрби людей. Сюди прибули на жалібне богослуження студенти з хорватськими прапорами, повитими чорним крепом. Коли поліція їх затримала, з юрби почали кричати: „Геть сербів! Нехай живе самостійна Хорватія!“ Потім юрба була розпорешена багнетами і вогнем, при чому поплалася кров. Забито й поранено кілька осіб.

Зближення китайців з німцями.

Китайські націоналісти, що підчас недавньої громадянської війни показали свою організованість, героїстично й велику посвату своїй батьківщині, яку вони визволили від чужинців, об'єднали та поробили ріжні реформи з мегою культурного й економічного піднесення її,—роблять також заходи, щоби поставити її на валежний ґрунт і військовому вдощенні. В тій цілкітайці входять в тісні звязки з німцями і в них шукають поради й допомоги. Так, відомий адютант Людendorфа, генер. Бауер, поїхав до Китаю в характері військового дорадника та генерального інструк-

тора. Тепер до Берліна приїхала група китайських офіцерів армії генерала Фенга на науку. Також недавно приїжджав до Німеччини ген. Чунг і знайомився з тим, як поставлено в Німеччині військовий промисл. А ото недавно поміж німцями й китайцями зроблено умову, після якої німці протягом 5 літ мають виключне право будувати в Китаю радіотелеграфічні станції. Ясно, що поміж німцями й китайцями загісяються звязки, з чого вийдуть добре оба наряди. Цікаво, що з німецько-китайського зближення дуже невдоволені більшовики.

Більшовики пасують

У більшовиків все йшло добре і всі вони були збиті в один сильний організований гурт, як довго вони руйнували і добивались своєї влади. З хвилею, коли треба було приступити вже до будуючої праці, у них не стало давної єдності, бо зустрілись з життям величезних мас ріжних народів і його вимогами, а разом з тим появилсь і багато ріжних думок, як до того життя і його вимог достосуватись, щоби їх переробити на свій лад. Довго більшовицький уряд боровся з ріжними „ухилами“, багато найкращих більшовицьких вождяк опинилися на заслання, але врешті таки знемогає, падає під ударами руїни, яку вчинив своїми комуністичними експериментами.

Головну свою увагу звернули більшовики на промисл. Йому мало служити все, а головню мало йому служити сільське господарство, яке є варстатом праці найменше 70 процентів всього населення РСР. І на цьому більшовики й зломали зуби. Селянство терпіло, поки терпіло. Тепер воно по вело свою господарку так, що похрестило цілу державну господарку більшовиків. І тепер вже й твере-

зіші більшовицькі вождяки одверто осуджують всі комуністичні експерименти на селі, та домагаються „буржуазних“ реформ.

Останнім у цій справі виступив визначний бль позицький діяч, заступник нар. комісара фінансів—Фрумкін. В його листах до Ц. К. партії говориться ріразно: „Від соціалістичного клича пора перейти до буржуазного ліберального клича і перестати стримувати розвиток капіталізму на селі“... Фрумкін домагається піти на уступки „правому ухилу“, домагається прав для заможніших селян і звільнення від комуністичних експериментів незаможників і середняків. Він осуджує колективні господарства, з яких немає ніякої користі, і нищення сільського господарства заради промислу, який також лиш багато з'їдає а сподіваного добра не приносить. Зібравши все це разом можна собі узяти господарський стан РСР. За дрібниць Фрумкін з певністю не наражав би себе на неласку Кремлю. А йому вже дали „відпустку“, хоч і по відношенню до села переведено на Ц. К. комуністичної партії якийсь новий курс.

• В Люві, у Франції, слабує 3000 осіб на тиф. Мешканці Люву заскаржили до суду товариство, яке доставляє мігрові воду і на яке падає відповідальність за епидемію.

• В один день (20. XI. ц. р.) було в Польщі 6 катастроф авіолянів.

ДОПИСИ

З БЕРЕСТА.

Кооперативні курси.

21. XI. розпочались тут українські місячні кооперативні курси, на які прибуло з ріжних повітів Полісся й Підляшша 34 особи, 6 дівчат і 28 мужиків. На курсах викладаються кооперативні дисципліни, культ.-освітня праця кооперативиз і українська мова. Лекторами курсів є працівники місцевих українських кооперативних і культ.-освітніх установ.

Курси влаштовані стараннями Українського Коопер. Банку в Берестю. То вже четверті кооперативні курси на Поліссю.

Кількість слухачів на курсах вказує на те, що наше українське селянство зрозуміло вагу кооперативу, зрозуміло, що в єднанні—сила. Є певна надія, що поки що рідка сітка кооперативних товариств на Поліссю після курсів погустішає і цим зміцниться культ.-економічний добробут нашого безпорядного селянства.

Українська школа.

19. XI. приватна українська школа ім. Ол. Стороженка при Т-ві „Просвіта“ в Берестю врочисто святкувала, по встановленій від часу заснування школи (1924 року) традиції, 54-ті роковини смерті українського письменника і патрона школи Ол. Стороженка. В помешканню школи відправив о. мітрат Ор. Мільков українською мовою врочисту панахиду, яку відсвівали діти школи. Після заупокійного моління відбувся дитячий літерат. ранок, присвячений пам'яті Ол. Стороженка. На врочистість завітало багато просвітанів батьків дітей.

Відбута врочистість, співи й деклямації дітей школи на вій, ще зайвий раз підкреслили місцевому українському громадянству, яке велике значіння має існуюча школа в культ.-національному життю м. Береста.

Не дивлячись на брак матеріальних засобів, на велику конкуренцію шкіл польських ріжних типів і школи російської, школа в тяжких умовах веде свою тиху, але великої ваги працю з надією на те, що в Берестю повстане українське середня школа, при якій існуюча школа буде розвиватись нормальню.

Просвітлянин.

Кооператива росте.

(м. Боремель, пов. Дубно).

Після війни і руїни, яка відбулась може найбільше на кооперативі, трудно було в Боремлі захопити людей до заложення нової кооперативу. До тогож Боремель є місечком з безліччю жидівських і взагалі призатних крамниць і багато дехто не вірив, що попри них зможе розвиватись кооператива. Проте свідоміші одиниці не падали духом і в 1925 р. таки заложили українську кооперативу „Визволення“. І на диво кооператива відразу почала розвиватись. Правда, потім, як то в нас завжди буває, щось трошки почали наші кооператори не ладити, але врешті кооператива таки стала на твердий ґрунт, а недавно стараннями голова п. Д. Пайрського отворила в місті при вул. Липки свій другий склеп. — Боремельці можуть служити добрим прикладом для інших. Свої справи беруть у свої руки.

Кому це потрібно?

(с. Дубечин на Ковельщині).

Відколи я запам'ятаю, наше село жило мирно, спокійно, без усякої ворожнечі, як звичайне польське село. Так було до війни й після війни. Але цятора року назад появилсь у нас католицизм східного обряду і змінив відношення селян до до пізнання. За віру, а радше за повія почали лягатися, битися брат з братом, батько з сином, тесть з зятем і т. д. Бувало йдуть по улиці два чоловіки, зустрінуться, гарно при-

вітаються і розійдуться, як брати. Тепер йде один проти другого, як би й небагачі один одного. А не давно трапився такий випадок: сватася парубок до дівчини; зробили записки, молоді ждуть недіждуться, коли те стануть на руніки. А коли не тут-то було Батько молодого, уніяцький татар церковний — каже: „Підем годити шлюб до ксьондза,—він з мене нічого не візьме, бо я староста церковний“. А вітчм нареченою тягне до православного поца. Вговорювали вони один одного, сварилися, а далі й розійшлися. Коженні вперто стоєв на своєму.

Таких прикладів багато. Кому з цього користь? Не знаю. Як би не да сварня, давно і кооперативу можна було би закласти, щоби трохи від визискування себе спасти, бо занадто безбажно крамарі обдирають народ. (В селі мешкає і визискує його 8 жидівських родин). Тепер же того зробити не можна—за ворожнечі та недовіря, яке існує поміж громадянами.

Чи не пора було би схаменутись? Яка користь з тах сварок? Встид Дубеччанам, а зглядно тим, хто рахує себе найрозумнішим і бере провід у громадському житті.

Дубеччанин.

„Рідна мова—єдина умова культурного розвитку всякого народу“.

„Бюро подань“.

(м. Верба, пов. Дубно).

В м. Вербі є капітан рез. Влочєвскі Станіслав, який займається адвокатурою. За його легке й виставне життя заплатило вже чи мало селян своєю кервавницею. Трапляється, що заплатиць клієнт за написання „прозана“ й за гербову марку, а за два тижні приходить — давай гербову марку, бо там її не було. Ну—це ще нічого... Але оноді п. капітан підраївсь вихлопотати землю воєнним інвалідам.

Відні інваліди ділилися яко мога своєю мізерною запомогою. Кожного місяця ходили по двічі на тиждень і за кожним разом були в той чи инший спосіб обмануті. Нарешті п. капітан запропонував їхати дня 8. X. 1928 р. до Луцька. Ну й приїхали, а тут капітан втік од своїх клієнтів. Але ж мав чого втікати, бо ваяв 715 золотих готового гроша, та дорога ще коштувала 240 золотих, отже разом страчено 955 золотих. Оттак собі дозволяє обдурювати людей якийсь заїда. Таким павком повинен би зайнятись слідчий суддя, а наші люде повинні бути обережні видаючи з кишені свій кривавий гріш.

Шпилька.

Наші хлопці молодці, порізували сирівці.

(с. Ялович на Дубечині).

Є в нашому селі пару осіб, що передплачують газети, читають книжки, просвіщаються. Але більшість, а головню молодь, просвіщається з карт, горілки і бійки. Ось, наприклад, в нашому селі було весілля. Хл пці почали показувати своє „просвіщення“; порізували упряк, вкради з педи баняк м'яса, а до того ще й побілися. В ойції свистали цегли, були в роботі кілки, ножі. Знов на другому весілі прийшли до господаря, що віддавав дочку. Господар вже спав, його збудили і — дадай горілки! Били в двері, стукали у вікна: давай, бо як не даси, то встрім фокуса, що будеш нас памягати.

Ой, хлопці, схаменітьсь будьте люде, бо лихо вам буде!

Ял вичук,

Один з французьких правників, приглядаючись до польського життя, сказав: „дивна річ, що в Польщі замість прав пишуться закони, і при допомозі законів робиться гвалт над правом“. (З промови посла Витнера)

РІЖНІ ВІСТІ

• Американський фінансовий дорадник в Варшаві Дювей йде до Америки, а політикам з цього головоломка: чого? На свята, чи зі справозданням з того, що привіз з Москви?

Праця послів

Українського Національно-Демократичного Об'єднання (УНДО) в господарських справах.

В „Українському Клубі“, в якому гуртуються усі послы та сенатори УНДО, утворено для стеження за потребами національного господарства окрему господарську комісію, до якої належать усі члени Клубу, що входять до соймових господарських комісій (земельної, земельних реформ, відбудови краю, публичних робіт, еміграційної, праці та суспільної опіки і скарбової). Головою цієї комісії є посол Остап Луцький (визначний кооперативний діяч, голова соймової земельної комісії).

Ця господарська комісія відбуває свої засідання (часом в присутності представників усіх наших господарських установ в краю) і згідно з потребами нашого господарського життя складає плян праці на кожну соймову сесію. Вона усталює, які господарські справи і ким вони мають бути порушені в соймі та сенаті, її завданням є виготовити відповідні внески, запити чи проекти законів. Президія Клубу перевірює усталені погляди господарської комісії та підготовлені нею справи.

Що послы та сенатори УНДО не занедбують господарських справ, це засвідчує хоч і дуже загальний огляд діяльності господарської комісії та Українського Клубу за місяць листопад.

Внески й законопроекти.

1) Дня 13 листопада зголошено внесок в справі зміни закону з 10 грудня 1920 р. про будову і удержання публичних доріг. Внесок дуже широкий і надзвичайно докладно обговорює та усуває усі несправедливі тягарі, накладені на наше село на будову й утримання доріг. До цього внеску додано проект закону. Внесок виготовив знаменитий правник і знавець справ самоврядування сенатор Володимир Децикевич.

2) Дня 16 листопада б. р. передано маршалкові сойму внесок, який торкається несправедливого виміру податку від сільських домів. По думці розпорядку Президента з 17 червня 1924 року повітові ви-

діли мають вимірювати податок від таких сільських домів, які не мають чисто хліборобського характеру, себто від будинків, які служать для ведення торгівлі, ремесла чи промислу, на які треба патенту. Деякі повітові виділи вимірили цього року цей податок перший раз, однак не тільки за біжучий рік, але і за всі попередні роки почавши від 1924 року. Цей наглий вимір податку і за попередні роки являється незаконним. Внесок домагається щоби ці виміри уневаженено. Виготовив цей внесок посол Остап Луцький.

3) Цьогож 16 листопада б. р. зголошено внесок про зміну розпорядку Президента з 22 марта 1928 р. Ціллю внеску є обмеження самоволі функціонерів державної поліції, яка є можлива на підставі розпорядку Президента в карно-адміністративному поступованні. Внесок виготовив посол Степан Кузик (правник і кооперативний діяч).

4) Зголошений 16 листопада внесок Українського Клубу домагається виконавчого розпорядку до декрету про час торгівлі і години відкриття крамниць, щоби не було зловживань місцевої влади зі шкодою кооперативних крамниць. Внесок виготовив по обговоренню справи на господарській Комісії посол Степан Кузик.

5) Арт. 167 водного закону з 19 вересня 1922 р. постановлює, що водна спілка для меліорації піль, регуляції рік і т. п. може бути утворена примусом ухвалою більшості заінтересованих. Зголошений 16 листопада б. р. внесок Українського Клубу, виготовлений послом Остапом Луцьким, домагається зміни цього закону в напрямку більшої справедливості при оцінці піль.

6) Так звані Скідні Восвідства, себто передовсім Волинь та Полісся, не мають дотепер загальнообов'язуючої гіпотeki. На цих землях є досі тільки 6 гіпотечних урядів і то при окружних судах. Де нема гіпотечно-означеного титулу власності, там нема також титулу

на інші річеві права нерухомих і передовсім нема підстави для довгоречинцевого хліборобського кредиту. Маючи це на увазі, Клуб домагається зорганізування загальнообов'язуючої гіпотeki при повітових судах Волині і Полісся для всіх нерухомих. Внесок виготовив посол Остап Луцький.

7) Розпорядку Президента з 16 січня 1928 р. зліквідував Тимчасовий Виділ Самоурядування у Львові, чим нанесено українському населенню Галичини велику шкоду. Зголошений послами УНДО дня 23 листопада внесок домагається ухилення вишеназваного розпорядку. Внесок виготовив посол Іван Заваликут (голова соймової комісії відбудови).

8) На цілі відбудови краю держава признає т. зв. лісову данину. Клуб послів УНДО постановив зголосити внески: а) щоби цю данину на рік 1929/30 побільшено двократно і б) щоби в найблищому часі засобами цього фонду відбудовано Гусятин та знищені місцевості копичинецького повіту. Обидва внески виготовив посол Іван Заваликут; внесено їх 20 і 23 листопада б. р.

9) Село Камінка, долинського повіту, віддалене 44 кілм. від осідку староства і 27 кілм. від осідку суду в Волевої. Вже 15 літ старається Камінка, щоби її приділено до скільського повіту. З Камінки до Скольного—8 кілм. Внесок Клубу про відповідну зміну границь повіту Долина внесено 20 листопада ц. р. Внесок виготовив посол Луцький.

10) Дня 23 листопада Клуб зголосив внесок в справі безпідставного жадання Державним Земельним Банком вальоризації ціни купна від набувців парцель з маєтку Бурканів, пов. Підгайці, набутих в 1925-1927 роках. Внесок виготовив посол Др. Степан Баран (визначний правник, знавець земельної справи).

11) Везліч воєнних інвалідів б. австрійської і російської армії та їх родини, які і рідня по поляглих, умерших та загинувших без власної вини у зв'язку з воєнною службою не мають дотепер ніякої допомоги, бо в невідомості закону не зголосилися у приписаному речинці. Щоби зарадити цьому великому покритвенню, звичайно най-

бідніших членів українського народу, пос. Дмитро Палів виготовив внесок, який домагається додаткової реєстрації заінтересованих.

12) Часу державної служби від 1 листопада 1918 р. до 1 вересня 1920 р.—не враховує держава урядовцям української народности до випосаження і еміграції. Дня 30 листопада Клуб зголосив внесок, який дуже докладно подає ріжні постанови про усунення цієї кривди. Внесок торкається тож учителів. Внесок виготовив посол Дмитро Великанович (педагог).

Запити.

На прохання м. листопада Клуб зголосив 41 запитів до всіляких міністерств, в цім кільканадцять, які торкаються українського господарського життя. Зпоміж них заслуговують на особливе зауваження запити віце-маршала сойму, посла Д-ра Володимира Загайкевича, в справі виплати відшкодування за реквізиції і шкоди доконані відділами польських військ в 1918 і 1919 роках в перемиському повіті та в справі виплати відшкодування за реквізиції та шкоди нанесені всім українським селянам підчас світової війни.

Посол Луцький зголосив в цім часі 2 запити: а) в справі масових ревізій українських кооператив, читалень, „Лугів“ і приватних шкіл на передодні святкування першого десятиліття польської державности і б) в справі летючки польського Академічного Комітету у Львові, якою цей комітет накликає польське суспільство до бойкоту українського „Маслосоюзу“.

Праця в комісіях і виступи на повних засіданнях в Соймі.

В дискусії над проектами міністра скарбу про підвищення земельного податку Клуб визначив своїм промовцем посла Олександра Вислоцького (господар з Брідщини), який і виголосив в відповідну промову 23 листопада. (Ця промова друкуємо в слідуєчій числі). В земельній комісії промовляв в справі знижки ціни на дерево в державних лісах для селян посол Гриць Тершаковець (господар зі Самбірщини) 14 листопада. В комісії земельних реформ промовляв 23 листопада с. посол М. Ганушевський в справі несправедливої кредитової політи-

Полісся.

Управа ріллі.

Грунти Полісся можна поділити на три частини: піщані, болотисті та заливні луги.

Піщані — це грунти положені більш-менш високо, які надаються до управи ріллі. На цей малоурожайний грунт і звертає увагу селянин, — а власне надію, бо відповідної управи він йому ніколи не давав і не дає. Підготовка ниви для посіву вимагає відповідного способу і знарядів та машин. Ні того ні другого селянин не має. Тут ведуть хазяйство так, як вели діди та прадіди. Часто буває, що за 5-6 день спеки збіжжя зачинає висихати. Селяне ж б'ються орати глибше, бо виорюється чистий пісок, або тверда глина. Мілка оранка також шкодить і для гною.

Не дивлячись на те, що на Поліссю тримають багато малокорисної худоби виключно на гній, все ж таки селяне не використовують його в належний спосіб. Часто з хліва викидають гній у великі купи, в яких гній горить і його гине найменше 40 проц.; вивозять гній на поле і воставляють там розкиданним на пару днів і т. д. Зі штучними гноями Полісся зовсім не знаєме.

Зерно так же відіграє велику роллю в урожаю. Для цього потрібно зерно сіяти добре очищене, найбільш здорове та важке. Але поліський селянин цьому зарадити не може, бо у нього є тільки такі знаряддя: ціп, віник для вігінки ко-

лосків, та лопата для вігінки. Як бачимо знаряддя самі первобутні та і вся господарка первобутна, бо кожний господар дбає все потрібне для життя зробити в своїй господарці. Через те він сіє: жито—для хліба, картоплю—теж для їжі, овес—для коней, ячмінь—для свиней, гречку і просо—для каші, лен—на пряжу.

І в усіх цих культур при сучасному стані господарки заслуговує уваги тільки картопля; решта дає такі мінімальні врожаї, що приносять просто такі страсти.

Найбільше селяне сіють жита—від 1/2 до 3/4 гунту. Урожайність з десятини буває від 20 до 50 пудів, в середньому можна рахувати 35 пудів. Сіється зерно 11 пудів, отже чистого прибутку 24 пуди. Картоплі садять далеко менше—від 1/10 до 1/5 гунту. Десятина дає від 600 пудів навіть до 800. Як бачимо, то картопля при скотарстві давала великі користи для господаря. Гречки сіють теж багато—від 1/5 до 1/4 гунту і навіть більше. Урожайність не постійна—від 0 до 40 пудів з десятини. Правда 0 і 40 в однаковій мірі рідкі, а в середньому з десятини можна рахувати 20 пудів. Лен вимагає стільки праці, що приходиться дивуватись витривалості поліських жінок; а користь з нього дуже маленька; найліпша жінка може за цілу зиму (5 місяців) зробити подотна на загальну вартість 40 золотих. А скільки ще жінок мають робити перед цим?

Велике значіння на Поліссю мають лубин, але селяне його не сіють,

бо кажуть, що у них не родить. Для цього треба знати, що лубин перший раз висіяний в землю, де ніколи його не сіяли, зовсім зле росте; для цього потрібно зерно раніш змочити в воді з лубиновими бактеріями то лубин буде рости і перший раз.

З цих коротких даних про врожайність видно, як низько стоїть культура нашого сільського господарства на Поліссю і як господар не звертає уваги на полішення продуктивности господарства; на Поліссю майже ніхто не продає хліба, а навпаки—є села де 90 проц. господарів купують хліб.

Сінокоси.

Полісся має величезні простори лугов. Луги можна поділити на 3 роди: 1) луг заливний, 2) луг грудний і 3) луг болотний, або, як його тут називають, „галло“.

Заливні луги, положені завжди на берегах річок. Найменша річка на Поліссю творить велику широку долину, яка узялає в себе найліпший рід лугов, бо на весні всі ці луги заливаються водою. Це мусілоб підносити урожайність таких лугов, але так воно не є. Луги дають тут таку малу урожайність, що просто дивно. Головна причина того—мох. Майже всі луги на Поліссю завойовані мохом і чим далі тим гірше. На Поліссю це найбільший шкідник лугов і навіть лісів. Селянство з ним не бореться. Друга причина—це застарілий спосіб пасти на лугах худобу від Юрія до Зелених Свят; таким робом найліпший період росту рослин виби-

вається худобою. До цього ще треба додати, що кожний луг найменше раз на 3 роки мусить бути покослений, щобто тяжкою бороною, або розпашником добре і глибоко заборонований. Це одне піднеслоб урожайність в півтора раза, а коли до цього додати ще штучні навози, то урожайність таких лугов можна піднести більш, як у 2 рази. Але поліське селянство у всьому цьому не має найменшого розуміння і не робить ніяких спроб піднести урожайність лугов.

Лугові грудні дають до смішного малу кількість сіна: 10-15 пудів з десятини. На таких лугах росте дрібнолиста трава, висотою 20 см., легесенька як пірра і дуже тверда до косовиці. Коли б зібрати той сіт, який селянин виляє підчас косовиці, то більше завивавби, як сіно. На такі луги одна рада—культурні трави та штучні навози.

Коли подивитись на величезні простори болот, по кілька десятків верст довжини та ширини, які покриті високою твердою травою, яка як кормова трава майже зовсім не годиться, то мимоволі скажем: які ж багатства наша земля і як вони маруються. На це рада одна—меліорація (осушка), але для цього селянство ослабе. На це мусять звернути увагу наші установи. Во коли меліорацію переведе уряд, то напевно не для нас, і тоді наше селянство поведе в ще гіршу нужду і поправити це певно навіть не буде можливо.

Український церковний орган.

Українські церковні діячі поробили належні заходи і підготували до видавання з нового року українського церковного органу. Церковний рух серед українського православного населення не є чимсь випадковим, не є наслідком агітаційної роботи деяких осіб, як то хочуть представити його вороги, а має глибокі причини, як в теперішньому с анзовищі православної церкви на українських землях, так і в історичному мину-

лому. Має він також свою ідеологію, якої не добачають люди чужі та якою нехтують а то й стараються зогидити вороги українства. Отже, вияснення тих причин, оформлення й поширення ідеології українського церковного руху, наважання його сучасного з минулим і т. и.—ось та мета, яку поставили собі україн. церк. діячі, приступаючи до видавання органу. Назва органу поки що не встановлена.

НОВИНКИ

Сільський Господар в Луцьку. Нарешті по довгій тяганині воевідство прийняло до відома статут „Сільського Господаря“ і 2 ч. м відбулось в Луцьку перше зібрання. На зібрання прибуло понад 40 осіб (більш 30 селян з доколичних сіл), а зі Львова приїхав відповідник Т-ва пос. Остап Луцький. В двогодинному рефераті пос. Луцький дуже яскраво змалював стан нашого сільського господарства і його вимоги. Вказуючи на високий рівень сільського господарства в інших народів, пос. Луцький доказував необхідність сільсько-господарської організації, завдяки якій підніслося високо сільсько-господарство у народів Заходу. Після реферату обрано управу Т-ва, яке являється філією Т-ва „Сільський Господар“ у Львові. Т-во буде міститись наразі в помещанню Інспекторату Ревіз. Союзу Укр. Кооператив у Луцьку.

Просвітні курси в Луцьку. Рада Луцької Повітової Просвіти влаштує в часі від 10 до 15 грудня включно перші просвітні курси. Викладатимуться такі предмети: основи просвітнянської праці, діловодство Просвіти, хор та його організації, аматорські селянські гуртки, спорт та його значіння.

Опріч цих отаких предметів, що викладатимуться щодня, будуть зачитаві такі лекції: історія українського громадського руху, рідна мова, гмінне й повітове самоврядування, українська кооперація, бібліотекознавство, український церковний рух. Мета курсів—підготувати кадр сільських просвітнянських інструкторів. Оплата за курс — 3 (три) золотих. Про зарчі й помещання слухачі повинні подбати самі.

Священник з револьвером. Нам, скаржаться з р. Жабча, що 29 X ц. р. 7-літня дівчинка, йдучи зі школи, перелякалася встрілю біля дому священника. Це стріляв з револьвера сваш. „жондової“ увії Палипенко, у якого часто бачуть люде револьвер в руках. З якого то часу священникам приписана зброя?

З кримінальної хроніки. В нелі в 15 ва 16 X невідомі сгравці закралися через стріху до комори Гр. Комісарука в с. Турії, пов. Дубно, і покрали одіж. Розбужений господар прогнав злодіїв, які лишили на місці злочину великий задіяний лом.

— 5 X ц. р. солтис с. Турії Федір Пасічник вкрав 1 метер дрова, які звели селяне зі стації за 33 версти для школи. Нічого собі солтис—старається.

Певно гуртівня завинила. В с. Тороканіві на Дубенщині в склепок Савельєва. Продається там і тютюн. Однй раз куплена там пачка тютюну була щось дуже легенька. Її заважили, а там лиш 13 грамів. Повернули склепареві, а він, неначе ні в чому не бувало, певно в гуртовні таку йому дади. Це дрібненький факт, але коли подумати над ним, то скільки можна з нього навчитися? Ту науку вже добре зміркували ті, що в обороні перед визиском позакладали в себе кооператива.

Не вдалося врятувати. Вечером дня 26.XI б. р. згоріла клувя зі аложеним збіжжям і весь інвентар у господаря Семена Салюка в селі Тороканів, пов. Дубно. Шкоди на кілька тисяч золотих. Підчас пожежі народ біг врятувати

і виносив усе з хати. „Рятувала“ і Параска Мірчук. Вона схопила полицю, на котрій лежало 320 зол. і вкеслі, і живо „врятувала“ собі їх до кишеві. Коли її зарятали за гроші, вона сердешна присягалася на чім світ, що не браха, але коли заглянули до її кишеві, то гроші найшли. Такі „рятувачки“ всюди бувають „врятують“ поки хтось за руку не вловить.

Цінава льотерія. Якійсь Войцех Галка зі Станиславова просить міністерство про дозвіл на цікаву льотерію. Він думає випустити 30 тис. білетів по 2 зол. Білетів малиб купувати лиш незамужні жінки. Головна виграна — сам Галка, сиб то він оженився з тою жінкою, що виграє лос, без огляду на це, якої вона народности, гарна вона чи погана, молода чи стара, проста чи крива і т. д. Таким чином він має би посаг, а якась жінка, що не має щастя до женихів, чоловіка.

3000 золотих з легкої руки видав луцький магістр на свято 10-ліття польської держави—на парад.

Українська мова в державних (о же польських) гімназіях на Волині дуже муляє панські вуха і тому роблять старання, щоб скасувати той обійчик, яким заведено обовязкове навчання української мови як предмету в школах. Від цього нам ні холодно ні гарячо. Але щож ми маємо казати, що наші малі діти мусять вчитися перших букв по польськи? Скажуть нам: то це іннего.

Ой, та „політика“ і господарка! Зза них лиш один клопіт „кресовій“ владі. На цей раз клопоту цього завдає воевідству мійська рада Луцька. Не можуть погодитися поляки з жидами. Во поляки стоять на „господарчому“ ґрунті, а жиди на „політичному і національному“. Через те й віце-бурмістра не можуть вибрати і вичурчай—воевідство. Урядует віце-бурмістр назначений.—Видні ті поляки; за „господаркою“ їм ніколи навть про політику подумати;—протинна вона їм. Тільки оті незносні всякі „меншости“ за „політикою“ світа не бачуть.

Пасічники! Одинока Українська робітня штучної вошини о глибоких і природно положених комірнах, та пасічницького приладдя є Пасічницька Спілка, Львів, Підаалля 9. Тепер числить 1 кг. вошини зол. 10.—, за перерібку зол. 2—від 1 кг. За добру вошину одержала Пасічницька Спілка — золоту медаль Міністра Рільництва — та дипломи Кооперативних Вистав.

ЗАЯВА.

Коопер. загальні збори української коопер. „Праця“ в с. Чаруків дня 19.VIII-28 р. ухвалили коопер. ліквідувати. Вибрано Комісію Ліквідаційну, але вже такий довгий час в Комісії Ліквідаційна з Радою Надзірною повншою Коопер. в справі ліквідації нічого не робить. Отже буваха урвава, що виступила з заявою до Ради Надзірної коопер., відповідальности за це на себе не бере.

Члени бувашої урвахи коопер. „Праця“ с. Чарукова

М. Клепець, П. Тенчук.

Що таке „Сель-Роб“? (Лист до Редакції)

Високоповажаний
Пане Редакторе!

Не відмовте на сторінках Вашого Хвального Часопису „Українська Громада“ помістити цей лист та заяву.

Як син селянина, я бажав працювати для добра того ж селянина. Покладаючи великі надії на партію Сель-Союз, як чисто селянську, котрій в свій час співчувала українська інтелігенція та свідоміше селянство, в 1926 році вступив до неї. Але партія ця, з'єднавшись з галицькими москвофілами—„Народовольцями“, чим далі тим більше почала провадити руйнуючу працю серед селянства.

Росколовшись Сель-Роб на дві партії і полімізуючи одна з другою, вони продовжують і ще гірше дискредитувати себе в очах нашого народу. Перебуваючи в Сель-Роб правниці та приглядаючись до їхньої праці та преси, я остаточно переконався, що їхня політика є великим злом для українського народу. Що рахую своїм обовязком довести до загального відома українського громадянства.

ЗАЯВА.

Я, Василь Михальчук, вихожу з партії Сель-Роб. За два роки мого перебування в н. Сель-Роб начю переконався, що вся політика н. Сель-Роб, як лівниці так і правниці, дає послуги тільки для всіх наших ворогів і є зрадницькою у відношенню до нашого народу.

Що н. Сель-Роб є штучно утвореним гниючим члрчком на тілі

Веселий кутик.

Порадив.

— Не знаю, як порадити собі з жінкою. Щоденно товче мені тарілки на голові.

— Купи залізни.

Хто виграє.

Молодий адвокат не любив священника і хотів з нього насміятися. — Отче добродію—сказав раз—допустім такий випадок, що священник і чорт мають зі собою процес. Як думаєте, котрий з них виграє?

— Очевидно чорт—відповів священник.

— Ала! засміявся адвокат. А скажіть, будь ласка, чому так?

— Бо чорт буде мати всіх адвокатів за собою. (Зна*).

Почтова скринька.

П. о. Іван Мішук Козін—До кінця року належить 9,50 гр. На сторінках нашого часопису можете забрати голос в цікавому для Вас питанню.

українського народу. Всю свою діяльність вона скорчує на те, щоб розклати наш нарід, вирвати в нього всі його принципи—ідеї, звєршити в своїх провідників.

Що провідники обох Сель-Робів є люде політично бенпринційні, ідеали їх це юднів гроші, за які вони здеморалізують свідоміших селян, підготовляючи в такий спосіб темні маси селянства для прихвата ріжних демагогічних гасел на зло тим-же селянам.

Що чесні одишці, яких в шахрайській спосіб затугнуто до н. Сель-Роб, слять без жадної праці в користь Сель-Роба. Однакже соромляться вийти з нього, не розуміючи що вже своїм налеганням до цієї партії вони роблять послугу шахраям.

Стверджую це все, як бувший член окружного комітету Сель-Роба в Рівному. Та і хто читав усю пресу обох Сель-Робів, всі їхні закиди одні другим, — то мусять діяти до тогож висловку.

Одночасово звертаюсь з закликом до б. т. Сель-Робів: Годі, щоб нас обдуривали та використовували!—Годі заробляти ріжним шахраям на нашій недолі свої юднів гроші!

Хто не хоче бути зрадником свого народу, хто хоче працювати для його добра, — той мусять вийти з Сель-Роба!

Українець, який чесний в собі, не може бути в Сель-Робі!

Василь Михальчук.

Село Дивень, Рівеського пов. 27.XII-1928 р.

Книжки й журнали

надіслані до Редакції.

А. Гаврилков: „Між кооперативними продавцями“. Накладом Ревізійного Союзу Українських Кооператив, Львів 1928.
Др. Карло Коберський: „Про кредит та сільські каси (Райфайзенки)“. Нахл. Кр. Т-ва госп. „Сільський Господар“, Львів, 1928.

Ю. Павликівський: „Микола Левитський“, в 50-ліття його громадсько-кооперативної праці 1878—1928. Біографічний нарис з портретами ювілянта. Біл. Ревіз. Союзу Укр. Кооп. Львів, 1928.

Календар Української Народної Помочі „Любов“ на 1929 р. Пітсбург, Америка.
„Більшовик України“, політично економічний журнал ЦК КП(б)У. Р. III. Ч. 20 31.X-1928. Державне Видавництво України. Харків.

„Літопис Українського Друку“, орган держ. бібліографії. Щотижн. Вид. Укр. Книжк. Палати. Р. V № 45-46. 17.XI-1928. Харків.

Тризуб*, тижневик. Р. IV. Ч. 46-7 25.-XI 1928 р. Париж.

„Господарсько Кооперативний Часопис“, орган Р. С. У. К. Виходить щотижня. Р. VIII. Ч. 48. 28.XI. 1928 Львів, Словацького 14.

ТИСЯЧІ ПОДЯК ОДЕРЖУЄ ЩОДЕННО З ЦІЛОГО КРАЮ
Перша Львівська Конкуренційна Селянська Ткальня
„ВОЛОКНОПОЛЬ“ ЛЬВІВ,
вул. Вибрановського 2.
Одинока селянська ткальня, якою є фірма „Волокнополь“, міняє
ЛЕН, КОНОПЛІ І КЛОЧЧА
на готові волоконні вироби, як полотно, цайг, сукна, бархани, хустки, рушники і т. п.
на найдогідніших умовах.
Ближчі пояснення та прібки висилаємо відвотною поштою.
Приймаємо агентів, яким платимо високу провізію. 96—1—1.

РАДІСТЬ І ВТІХА ПІД СЕЛЯНСЬКОЮ СТІХОЮ І
ПЕРША КРАЄВА ФАБРИКА ПОЛОТНА
„ДОБРОБУТ“
Львів, вул. Замарстинівська 29.
міняє лен, коноплі і клочча на готове полотно, цайги, бархани, хустки, рушники і т. п. на найдогідніших умовах.
Вистарчить сказати, що фабрика полотно „Добробут“ видає
за 1 кг. сиріця до 23 літні полотно
про що переконалися ТИСЯЧІ наших селян.
Ближчі пояснення і прібки висилаємо даром і оплачено.
Агентам платимо дуже високу провізію. 97—1—1.